

Γράμμα Φινλανδού μαθητή

«Αγαπητέ Σωκράτη, μαθαίνω αρχαία ελληνικά και επειδή χθες διαβάζαμε μια επιστολή του Επίκουρου προς το φίλο του Μένουκο, μου άρεσε η προσφώνηση της επιστολής του και προσπάθησα να τη μιμηθώ.

Λοιπόν, όπως μου γράφεις, άκουσες ότι εμείς εδώ στη Φινλανδία βγήκαμε πρώτοι στον κόσμο στην Παιδεία, ενώ εσείς δεν τα πήγατε και τόσο καλά και θέλεις να μάθεις το γιατί. Θα προσπαθήσω, όσο γίνεται απλά, να σου περιγράψω το εκπαιδευτικό μας σύστημα και πως περνάω μια ολόκληρη μέρα...

Το σύστημά μας

Κατ' αρχάς, θα πρέπει να σου πω ότι εμείς εδώ στη Φινλανδία, από την 1η μέχρι και την 9η τάξη πηγαίνουμε στο ίδιο ενιαίο ολόήμερο σχολείο. Αφού προετοιμαστούμε κατάλληλα στην ηλικία των 6-7 ετών σε μια προκαταρκτική τάξη, μόλις συμπληρώσουμε τα 7 αρχίζει το σχολείο. Από την 1η μέχρι την 6η τάξη το σχολείο λέγεται «Alaaste» και από την 7η μέχρι την 9η τάξη «Yia-ste». Μετά, όσοι θέλουν μπορούν να πάνε στο «Lyseo» ή στο επαγγελματικό σχολείο. Όσοι τελειώνουν το Λύκειο μπορούν να συνεχίσουν, με εξετάσεις φυσικά στα 20 πανεπιστήμια που έχουμε, ακολουθώντας ακαδημαϊκές σπουδές. Αυτοί που θα τελειώσουν το επαγγελματικό σχολείο θα συνεχίσουν στις 29 πολυτεχνικές σχολές μας, οι οποίες είναι περισσότερο προσανατολισμένες στην αγορά εργασίας. Εκεί μπορούν να γίνουν από φυσικοθεραπευτές, νοσοκόμοι μέχρι και μηχανικοί.

Επιλέγουμε μαθήματα

Εγώ προετοιμάζομαι του χρόνου να πάω στο Lyseo - Λύκειο. Εκεί η σχολική περίοδος χωρίζεται σε 5 περιόδους και η κάθε μια διαρκεί 6 εβδομάδες και τελειώνει με μια εβδομάδα εξετάσεων, όπου χορηγούνται και πιστοποιητικά επιδόσεων. Σε κάθε περίοδο οι μαθητές έχουν το δικαίωμα, μέσα από τα προσφερόμενα μαθήματα, να κάνουν τη δική τους επιλογή και να δημιουργήσουν το δικό τους πρόγραμμα μαθημάτων. Υπάρχουν κάποια μαθήματα που είναι υποχρεωτικά, όμως η χρονική κατανομή είναι δουλειά του μαθητή. Για να το καταλάβεις, αυτό που θα πρέπει να σου πω είναι ότι παρότι είσαι π.χ. στη δεύτερη τάξη, μπορείς, αν θέλεις, να παρακολουθήσεις κάποια μαθήματα της πρώτης ή και της τρίτης τάξης. Η επιλογή είναι δική σου υπόθεση και εξαρτάται από τη διάθεση, την όρεξη και τις προθέσεις σου. Αν σε κάποιο μάθημα δεν περάσεις τις εξετάσεις μπορείς να το επαναλάβεις κάποια στιγμή της χρονιάς που θα νιώθεις έτοιμος. Για τις γλώσσες και τα μαθηματικά υπάρχουν τα λεγόμενα «βραχύχρονα» και τα «μακρόχρονα» εντατικά τμήματα.

Είμαστε όλοι ίσοι

Δεν έχουμε καθόλου ιδιωτικά σχολεία, ούτε ειδικά ή ελίτ σχολεία υπεροχής. Στο ίδιο σχολείο μ' εμένα πηγαίνει και η κόρη του πρωθυπουργού μας, του προέδρου της ΝΟΚΙΑ, του θυρωρού μας, και πολλά άλλα παιδιά με αναπηρίες, καθώς και τα παιδιά μεταναστών.

Εμείς, όπως λέει και ο πρωθυπουργός μας, «είμαστε μια μικρή χώρα και δεν έχουμε την πολυτέλεια να χάσουμε ούτε ένα παιδί, διότι κοινωνικοί αποκλεισμοί, διακρίσεις και γκετοποιήσεις δεν έχουν θέση στη μάθηση. Θεωρούμε ότι ενσωμάτωση, κοινωνικοποίηση και μάθηση πάνε μαζί».

Σε όλα τα σχολεία μας τα πρότυπα είναι οι καλύτεροι, αλλά όπως είναι δομημένο το σύστημά μας, μη νομίζεις ότι όσοι δεν είναι πρώτοι υποφέρουν και νιώθουν μειονεκτικά. Το αντίθετο μάλιστα, οι καλύτεροι παρακινούν τους υπόλοιπους προς τα πάνω και ο καθένας, με τη βοήθεια φυσικά των δασκάλων μας, προσπαθεί να ξεπεράσει τον εαυτό του, αντί να απογοητευτεί και να πέσει στην αδράνεια.

Μετά το βασικό μάθημα, οι πιο αδύναμοι έχουν ενισχυτική διδασκαλία και ψυχολογική στήριξη, γι' αυτό και οι πρώτοι μαθητές κάθε τόσο εναλλάσσονται.

Με αυτόν τον τρόπο δίνουμε ίσες ευκαιρίες σε όλους και παράλληλα διατηρούμε την κοινωνική συνοχή μας, σαν μαθητές αλλά και σαν κοινωνία, νομίζω.

Η παιδεία είναι εντελώς δωρεάν μέχρι και την αποφοίτηση από το Πανεπιστήμιο ή το Πολυτεχνείο. Πρόσφατα ήρθαν στο σχολείο μας δάσκαλοι από άλλες χώρες για να μελετήσουν το σύστημά μας και μας είπαν πως έμειναν έκπληκτοι, γιατί δεν είδαν κανένα γκράφιτι στο σχολείο μας.

Λένε μάλιστα πως στα σχολεία μας στη Φινλανδία η σχολική βία είναι ανύπαρκτη, σε βαθμό ανησυχητικό.

Δεν γνωρίζω αν αυτό είναι τόσο κακό, ίσως όμως αυτό να εξηγεί γιατί είμαστε σε διακοπές στη Ρόδο, «ξεσαλώνουμε» λίγο, όπως είδα το καλοκαίρι, και «τα τσούζουμε» ακόμη περισσότερο.

Το ότι είμαστε στο ίδιο σχολείο παιδιά από τόσο διαφορετικά κοινωνικά στρώματα, νομίζω πως μας βοηθάει στο να μαθαίνουμε να σεβόμαστε και να εκτιμάμε ο ένας τον άλλον ανεξάρτητα από το πόσα λεφτά έχει ο μπαμπάς, ανεξάρτητα από τις πνευματικές και σωματικές αναπηρίες ή από το τι χρώμα έχει η επιδερμίδα μας.

Αγαπάμε ό,τι κάνουμε

Αυτό μας βοηθάει πολύ και στην επιλογή του επαγγέλματος. Σύμφωνα με μια έρευνα που

δημοσιεύτηκε πρόσφατα, «οι περισσότεροι δεκάχρονοι συμμαθητές μου πιστεύουν ότι το καλύτερο επάγγελμα, είναι αυτό που τους αρέσει, που το κάνουν με το κέφι και όρεξη, όπου μπορούν να γνωρίσουν ενδιαφέροντες ανθρώπους και να έχουν τη δυνατότητα να πάνε διακοπές όπου τους αρέσει. Το πόσα λεφτά θα βγάλουν είναι σημαντικό αλλά όχι το σημαντικότερο κίνητρο».

Αυτό μπορεί να εξηγεί και το ότι, αν ακούσεις, η Φινλανδία είναι η χώρα με το χαμηλότερο δείκτη διαφθοράς στον κόσμο. Οι δάσκαλοί μας παίρνουν πολύ λιγότερα λεφτά από τους Γερμανούς και τους Γάλλους, δεν έχουν το καλύτερο αυτοκίνητο, αλλά όμως αυτό δεν τους εμποδίζει να αγαπούν αυτό που κάνουν. Νομίζω πως η κακή παιδεία και διαφθορά πάνε χέρι-χέρι.

Εδώ θα πρέπει να σου πω ότι το αγαπημένο σύνθημα του διευθυντή μας Βαατάινεν είναι: «Προτιμώ έναν ευτυχισμένο οδοκαθαριστή από έναν νευρωτικό ακαδημαϊκό»

Τον αγαπάμε πολύ γιατί δεν κάνει καμία διάκριση και είναι προστατευτικός και φιλικός σε όλους.

Συνεχώς μας μιλάει για τον Πλάτωνα και τον Αριστοτέλη σας που έλεγαν πως: «η μάθηση καλλιεργείται καλύτερα εκεί όπου βρίσκει σταθερό συναισθηματικό έδαφος, διότι δεν είναι κάτι, που εισάγεται στον ανθρώπινο νου μόνο με την εξωτερική διαδικασία της διδασκαλίας (επανάληψη και μίμηση). Αλλά είναι μία εσωτερική διεργασία ίδιας και εμπειρικής ανακάλυψης, που χωρίς την αμοιβαία βούληση δε μεταδίδεται».

Μια ημέρα μου

Τώρα θα σου περιγράψω πως περνάω την ημέρα μου. Στις 8 αρχίζει το σχολείο μέσα στην τάξη και χωρίς συγκεντρώσεις στο προαύλιο, όπου μέσω ηχείων ακούμε μια εισαγωγική ομιλία αν πρόκειται για κάποια επέτειο, αλλά συνήθως ακούμε μόνο λίγη μουσική για περισυλλογή και ψυχολογική προετοιμασία για το μάθημα. Κάθε μαθητής κάθεται σε ένα θρανίο - τραπεζάκι, που δεν είναι πάντα το ίδιο, επειδή σε εμάς δεν αλλάζουν αίθουσα οι δάσκαλοι αλλά οι μαθητές.

Κάθε δάσκαλος έχει τη δική του αίθουσα και νομίζω πως είναι σωστό, διότι εκεί μέσα έχει τα προσωπικά του αντικείμενα, βιβλία και ό,τι άλλο χρειάζεται για το μάθημά του. Κάθε τάξη έχει επιδιασκόπιο, ραδιόφωνο, τηλεόραση, βίντεο και έναν Η/Υ συνδεδεμένο με το Διαδίκτυο.

Ο δάσκαλος υποδέχεται τα παιδιά στην τάξη του σαν οικοδεσπότης. Όποιος θέλει μπορεί να ζητήσει ακουστικά και μάλιστα ο καθηγητής μου των λατινικών έχει στην τάξη του και έναν οικιακό κινηματογράφο.

Για τις γλώσσες έχουμε ένα εργαστήριο γλωσσών, για τη βιολογία ένα ειδικό εργαστήριο κ.λπ.

Στον δάσκαλο μιλάμε πάντοτε στον ενικό και αν έχουμε κάποιο πρόβλημα φωνάζουμε «hei ore» που σημαίνει «ε δάσκαλε» και έρχεται ο δάσκαλος να μας βοηθήσει.

Αν κάποιος δεν ξέρει κάτι ή δεν έχει λύσει κάποιο πρόβλημα, δε σημαίνει απολύτως τίποτα. Η φιλοσοφία μας είναι πως κάθε μαθητής είναι υπεύθυνος για τη μάθηση του. Ο δάσκαλος είναι υποχρεωμένος να του κάνει ενισχυτικά μαθήματα τις απογευματινές ώρες. Αν κάποιος μαθητής ήταν άρρωστος ή πήγε μερικές ημέρες με τους γονείς του διακοπές, ο δάσκαλος υποχρεούται να του αναπληρώσει τις ώρες με ενισχυτική διδασκαλία.

Παρότι θεωρούμε ότι ο μαθητής μαθαίνει μόνο γιατί το επιθυμεί ο ίδιος, υπάρχουν κάπου - κάπου μικρά τεστ αλλά περισσότερο για κίνητρο υποκίνησης. Κάθε μάθημα κρατάει 45 λεπτά και ακολουθεί ένα διάλειμμα ενός τετάρτου.

Στις 11.45 και για μισή ώρα υπάρχει φαγητό, στο εστιατόριο φυσικά και όχι μέσα στις τάξεις. Δευτέρα και Παρασκευή το σχολείο τελειώνει στις 14.00, εκτός κι αν κάποιος θέλει να κάνει κάτι δημιουργικό μέσα στο σχολείο, όπως π.χ. σπορ ή κάτι άλλο. Τις άλλες ημέρες το σχολείο τελειώνει στις 16.00.

Στο Λύκειο, όπως σου έγραψα, μετά από 5 εβδομάδες σχολείο, υπάρχει μια εβδομάδα εξετάσεων σε έξι μαθήματα. Αν κάποιος δεν επέλεξε κάποιο μάθημα, την ημέρα εκείνη είναι ελεύθερος. Για τα τεστ δεν υπάρχει συγκεκριμένος χρόνος. Όποιος τελειώσει πάει στο σπίτι του. Οι καθηγητές, συνήθως δεν επιτηρούν καθόλου αλλά κανείς μας δεν διανοείται να μιλήσει ή να αντιγράψει γιατί θεωρείται μεγάλη ντροπή. Αν κάποιος δεν είναι ευχαριστημένος με τη βαθμολογία μπορεί να ζητήσει να μη ληφθεί υπόψη και να την επαναλάβει μετά από μερικές εβδομάδες. Μετά την εβδομάδα των τεστ παίρνουμε τα πιστοποιητικά επιδόσεων.

Το τι κάναμε σε όλη τη διάρκεια των 5 εβδομάδων δεν είναι και τόσο σημαντικό. Μετά το σχολείο πηγαίνω στο σπίτι, συνήθως χωρίς την τσάντα μου, αφού εκεί θα κάνω εντελώς διαφορετικά πράγματα από αυτά που έκανα στο σχολείο. Θα ασχοληθώ με άλλα πράγματα που μου αρέσουν επίσης, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν θα διαβάσω κάτι άλλο. Διαβάζουμε πάρα πολύ εξωσχολικά βιβλία, γι' αυτό και στην ανάγνωση βγήκαμε πρώτοι με απόσταση από το δεύτερο, ενώ εσείς όπως άκουσα πιάσατε «πάτο».

Υστερόγραφο

Όπως θα κατάλαβες, η επιτυχία μας είναι ένας συνδυασμός πολλών παραγόντων. Όπως μας λέει και ο δάσκαλος μας, ο Καουρισμάκι, «η εκπαίδευση δε γίνεται ποτέ μέσα σε ένα πολιτικό και- πολιτισμικό κενό. Είναι συστατικό κομμάτι του συνόλου της κοινωνίας, όπου δάσκαλοι, γονείς, μαθητές και πολιτεία συμβάλουν κατά τον ίδιο βαθμό». Η δασκάλα μας μάλιστα, η Κεκόνεν, μας λέει ότι «συμμετοχή στην παιδεία μας έχουν η οικογένεια και η γειτονιά, το κοινωνικό περιβάλλον, δηλαδή η κοινωνία με τις αξίες και τα πρότυπα της, ο δεδομένος χώρος και χρόνος, οι ανθρώπινες σχέσεις, οι νόμοι και τα ΜΜΕ με τις απόψεις και εικόνες που

μεταδίδουν».

Γι' αυτό πιστεύω ότι είναι κάτι που δεν αντιγράφεται από κάποιους ειδικούς. Μάλλον θα πρέπει να ανοίξετε έναν πανεθνικό διάλογο, όπου θα συμμετέχουν όλοι και φυσικά κι εσείς τα παιδιά και όχι μόνο κάποιοι «ειδικοί». Το σημειώνω, γιατί άκουσα ότι θα έρθουν στο σχολείο μας κάποιοι «ειδικοί» από την Ελλάδα για να μελετήσουν το σύστημα μας. Φοβάμαι ότι θα δουν ό,τι τους βολεύει.

Χωρίς την κινητοποίηση και τη βούληση ολόκληρης της κοινωνίας σας, δεν νομίζω πως θα πετύχετε κάτι. Νομίζω πως το σύστημα μας είναι πολύ απλό, τόσο απλό, που μόνο άνθρωποι δημιουργικοί ή παιδιά μπορούν ποτέ να το φανταστούν και να το εφαρμόσουν και όχι γραφειοκράτες που θα στείλετε να το μελετήσουν.

Πρόσφατα, μαζί με τους γονείς μου παρακολουθήσαμε μια μαγνητοφωνημένη Ομιλία στη βιβλιοθήκη του σχολείου μας από ένα καθηγητή από το MIT της Μασαχουσέτης, τον Symour Papert, ο οποίος μας είπε:

«Όλα τα συστήματα είναι κουτά. Εμείς νομίζουμε ότι τα συστήματα είναι έξυπνα. Πολύ σπάνια όμως τα συστήματα μπορούν να δουν αυτό που συμβαίνει κάτω από τη μύτη τους. Ένα σύστημα, από τη στιγμή που μπαίνει στη λογική της συντήρησης, από τη στιγμή που εναντιώνεται στο άνοιγμα του μυαλού και στην ιδέα της αλλαγής, αρέσκει να πιστεύει στην ίδια του την προπαγάνδα, στις ιστορίες που ουσιαστικά μόνο του δημιουργεί... Μια κραταιά γραφειοκρατία μπορεί να έχει όλες τις πληροφορίες αλλά λόγω έλλειψης ευελιξίας και καθαρής σκέψης να μην μπορεί να αντιδράσει και να καθορίσει τα γεγονότα».

Νομίζω πως θα συμφωνήσεις, γι' αυτό και στο σχολείο μας οι γονείς μας συμμετέχουν ενεργά στην αξιολόγηση πρόσληψης του διευθυντή αλλά και των καθηγητών. Αν δε συμμετέχουν οι άμεσα ενδιαφερόμενοι για να συναποφασίσουν για το ποιοι θα αναλάβουν το έργο εκπαίδευσης των παιδιών τους, ποιος θα το κάνει καλύτερα και χωρίς σκοπιμότητες;

Είμαι πολύ περίεργος να μάθω πως είναι το δικό σας σύστημα και πως περνάτε την ημέρα σας.

Με ρώτησες πόσο έχει σ' εμάς το τελευταίο μοντέλο της NOKIA, και το Touareg της VW, ειλικρινά δεν ξέρω γιατί δεν έχω κινητό και ο μπαμπάς μου έχει ένα παλιό τζιπ, διότι εμείς στη Φινλανδία έχουμε χιλιάδες χιλιόμετρα χωματόδρομων. Πάντως, το καλοκαίρι που ήμουν στη Ρόδο, είδα πολλά πανάκριβα τζιπ και σκέφτηκα πως μάλλον θα τα χρειάζονται για να πηγαίνουν για σαφάρι στη Σαχάρα, διότι το νησί δεν έχει και τόσους πολλούς δρόμους.

Λοιπόν φίλε μου, «Kiitos» (ευχαριστώ) για το σήμα του «Ολυμπιακού» που μου έστειλες, της αγαπημένης σου ομάδας όπως μου λες, δυστυχώς δεν την γνωρίζω. Ελπίζω με αυτό να μη σε στενοχώρησα, αλλά οφείλω να σου πω, πως με το ποδόσφαιρο δεν τα πάω και τόσο καλά.

Στον ελεύθερο χρόνο μου προτιμώ να πάω στη βιβλιοθήκη της γειτονιάς μου, να σερφάρω

λίγο στο Ιντερνέτ, να πάω για σκι ή πατινάζ στον πάγο με τους φίλους μου και τις λίγες ώρες την εβδομάδα που βλέπω τηλεόραση, προτιμάω να δω κανένα ντοκιμαντέρ για την ιστορία σας και άλλες μακρινές χώρες, που δεν έχω πάει. Όπως άκουσα, σύμφωνα με το Ευρωβαρόμετρο, είμαστε η χώρα με τη χαμηλότερη τηλεθέαση στην Ευρώπη. Ξέχασα, δε, να σου πω ότι εκτός της σχολικής, σε κάθε γειτονιά μας υπάρχει μια δημόσια βιβλιοθήκη και δεν υπάρχει μαθητής που να μην έχει μια δανειστική ταυτότητα βιβλίων ή σύνδεση με το ιντερνέτ.

Φίλε μου, σου εύχομαι καλή επιτυχία και κουράγιο. Δυστυχώς ή ευτυχώς δεν υπάρχει άνθρωπος στον κόσμο που να μπορούσε να επιλέξει το τόπο γέννησης του.

Φιλικά, Markus Bootsarb